

УДК 342.3

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.315978>

О. Г. Ткаченко,

канд. юрид. наук, доц.,
начальник кафедри формування та
розвитку професійної
компетентності персоналу ДКВС
України

Інституту професійного розвитку,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна;

Н. С. Разумейко,

канд. пед. наук, доц.,
начальник кафедри педагогіки та
гуманітарних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна;

Л. І. Олефір,

канд. юрид. наук, доц.,
заступник начальника кафедри
формування та розвитку професійної
компетентності персоналу ДКВС
України Інституту професійного
розвитку,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО ХАРЧУВАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Ця стаття присвячена аналізу питання забезпечення належного харчування військовополонених в умовах збройного конфлікту на території України. Дотримання міжнародних гуманітарних стандартів, зокрема Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 року, є важливим аспектом для гуманного ставлення до осіб, що перебувають у полоні. Забезпечення військовополонених достатнім, якісним і різноманітним харчуванням має на меті підтримку їхнього здоров'я та запобігання розвитку захворювань, пов'язаних із дефіцитом поживних речовин. У статті розглянуто нормативно-правові аспекти організації харчування військовополонених в Україні відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 413, яка встановлює чіткі правила тримання військовополонених, включаючи їхній раціон.

Окрему увагу приділено аналізу норм харчування для різних категорій військовополонених, залежно від їхнього фізичного стану та навантаження, включаючи осіб, зайнятих на важких роботах і тих, хто перебуває на

лікуванні. Розглядаються також норми забезпечення військовополонених питною водою та питання організації триразового гарячого харчування. Вивчено особливості забезпечення спеціальними дієтичними раціонами військовополонених з медичними показаннями. Стаття також аналізує практичні аспекти залучення військовополонених до приготування їжі як елементу підтримки соціальних контактів і адаптації до умов утримання.

Метою дослідження є визначення ефективності існуючої системи харчування військовополонених в Україні та її відповідності міжнародним стандартам гуманітарного права. Автори підкреслюють необхідність вдосконалення нормативної бази та інфраструктурних умов для забезпечення гуманного поводження з військовополоненими, відповідно до вимог Женевської конвенції та рекомендацій міжнародних організацій.

Ключові слова: норми харчування; військовополонених; Женевська конвенція; правовий статус військовополонених; збройний конфлікт; міжнародні стандарти; правила поводження з військовополоненими; залучення військовополонених до приготування їжі.

Постановка проблеми. Питання забезпечення належного харчування військовополонених під час збройних конфліктів має надзвичайне значення для дотримання стандартів гуманного поводження, передбачених міжнародним гуманітарним правом, зокрема Женевською конвенцією 1949 року. Однак в умовах сучасного конфлікту в Україні забезпечення цих стандартів зіштовхується з викликами, що пов'язані як з особливостями національного законодавства, так і з інфраструктурними обмеженнями, які впливають на дотримання норм харчування військовополонених. Особливої актуальності проблема набула через різноманітні повідомлення та відеоматеріали, що збурили суспільство і вказали на можливі випадки невдоволення військовополонених.

Забезпечення належного раціону військовополоненим є не лише міжнародним обов'язком України, але й етичним та правовим імперативом. У зв'язку з цим виникає потреба в аналізі сучасної системи забезпечення харчування військовополонених, її відповідності міжнародним вимогам і національним стандартам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань, пов'язаних з правовим положенням військовополонених, присвячено праці таких науковців, як: А. Галай, Т. Короткий, О. Мицька, В. Пузирний. Незважаючи на вагомі наукові напрацювання з цієї проблематики, питання забезпечення належного харчування військовополонених під час збройних конфліктів залишаються маловивченими та потребують подальших дослідницьких розвідок, особливо в умовах російсько-українського конфлікту та протидії агресору в площині міжнародного гуманітарного права.

Формулювання мети. Метою статті є проаналізувати забезпечення належного харчування військовополонених в Україні у контексті дотримання міжнародних стандартів гуманітарного права, визначити відповідність національного законодавства Женевській конвенції та оцінити ефективність заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня харчування.

Виклад основного матеріалу. Не аби яке обурення у суспільстві викликало відео яке було показано в телемарафоні «Єдині новини» про небачене нахабство військовополонених які жалілися на клімат і відсутність салату «Олів'є»¹.

Військовополонені є спеціальними суб'єктами права, оскільки перебувають під міжнародним правовим захистом і наділені спеціальним правовим статусом, який регулюється як національним законодавством, так і нормативно-правовими актами міжнародного гуманітарного права². Питання забезпечення належного харчування військовополонених є одним із основних міжнародних стандартів, які регулюють поведінку з особами, що перебувають у полоні під час збройних конфліктів. Харчування повинно забезпечувати підтримку здоров'я, запобігати втраті ваги та розвитку

¹ «Факти ICTV». YouTube.com
URL: https://www.youtube.com/watch?v=ugAR0CMJjUA&ab_channel=%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8ICTV (дата звернення: 17.10.2024).

² Мицька О. І. Правовий статус військовополонених в Україні. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2023. № 2. С. 128.

захворювань, пов'язаних із недоїданням або дефіцитом поживних речовин. Важливою складовою цієї проблематики є дотримання стандартів харчування відповідно до міжнародного гуманітарного права, зокрема норм Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 року (ЖК III)³. Конкретні положення щодо харчування військовополонених закріплені у статті 26 цієї Конвенції, де підкреслюється важливість достатньої кількості, якості та різноманітності продуктів, а також врахування звичного режиму харчування військовополонених.

У контексті збройного конфлікту в Україні, організація харчування військовополонених, зокрема російських військових, проводиться відповідно до вимог національного законодавства України. Це законодавство базується на міжнародних нормах і націлене на забезпечення гуманного поводження з полоненими. Важливим документом, який регулює ці питання, є Порядок тримання військовополонених, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 року № 413⁴.

Згідно з нормами міжнародного гуманітарного права, яке встановлює правила поводження з військовополоненими, країна, що тримає військовополонених у полоні, зобов'язана забезпечувати їх достатньою кількістю та якістю їжі. Основні принципи, які регулюють харчування військовополонених, викладені у статті 26 ЖК III. Вони включають такі вимоги: достатність раціону: харчування повинно бути достатнім за кількістю, щоб підтримувати нормальний стан здоров'я військовополонених; різноманітність продуктів: раціон повинен включати основні групи продуктів: білки, жири, вуглеводи, вітаміни та мінерали; рівний доступ до харчування: усі військовополонені повинні мати однаковий доступ до їжі без будь-якої дискримінації; міжнародні стандарти передбачають також

³ Женевська конвенція «Про поводження з військовополоненими» від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 17.10.2024).

⁴ Про затвердження Порядку тримання військовополонених : постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2022 р. № 413. *Офіційний вісник України*. 2022. № 31. Ст. 1649.

забезпечення питною водою, яка є важливою складовою підтримки здоров'я військовополонених.

Харчування російських військовополонених на території України організовано відповідно до вимог вищезазначеного Порядку тримання військовополонених, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 року № 413. Відповідно до цього документа, харчування військовополонених у таборах здійснюється за чітко визначеними нормами, що враховують кількість, якість і калорійність продуктів.

Порядок тримання військовополонених передбачає декілька категорій норм харчування, що адаптовані до фізичного стану й навантажень військовополонених. До основних норм належать: загальна норма харчування: призначена для військовополонених, які тримаються в таборах або дільницях для тримання військовополонених. Раціон базується на різноманітності продуктів, що включають хліб, різні каші, бобові, білкові продукти (м'ясо, риба, яйця), а також овочі й фрукти; норма харчування для військовополонених, зайнятих на важких роботах або роботах із шкідливими умовами праці: ця норма передбачає збільшену калорійність раціону, що враховує підвищені фізичні витрати під час роботи. Наприклад, військовополонені, зайняті на важких або шкідливих роботах, додатково отримують до 671,35 кілокалорій⁵.

Норма харчування для хворих військовополонених: військовополонені, які перебувають на лікуванні в медичних закладах, отримують спеціальний дієтичний раціон, адаптований до їхнього стану здоров'я. Наприклад, хворі на дистрофію, виразкову хворобу або інші захворювання отримують раціони, збагачені вітамінами та мінералами.

⁵ Міжнародне гуманітарне право: посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса: Фенікс, 2023. С. 144.

Норма харчування для військовополонених, які переміщуються передбачає раціон, адаптований до фізичних потреб під час переміщення військовополонених між місцями утримання.

Згідно з Порядком тримання військовополонених, у таборах забезпечується триразове гаряче харчування у разі неможливості організувати триразове харчування з певних причин, передбачено приготування гарячої їжі двічі на добу, а між прийомами їжі – забезпечення проміжного харчування. Це гарантує, що військовополонені отримують необхідні поживні речовини навіть у разі тимчасових труднощів із організацією харчування.

Для певних категорій військовополонених, наприклад, хворих на діабет або авітаміноз, передбачено спеціальні дієтичні раціони. Ці раціони мають на меті забезпечити баланс поживних речовин відповідно до медичних показань. Норми для таких військовополонених поділяються на категорії «А», «Б» та «В» відповідно до стану здоров'я й фізичних потреб. «А» – для осіб із загальними хворобами, «Б» – для осіб хворих на дистрофію, виразкову хворобу, авітаміноз, злоякісні новоутворення, «В» – для хворих на цукровий діабет. Таким чином, система харчування враховує не лише фізичні, але й медичні потреби військовополонених.

Забезпечення військовополонених питною водою є ще одним важливим аспектом їхнього утримання. Військовополонені повинні мати постійний доступ до питної води, яка відповідає стандартам якості та є безпечною для вживання. Згідно з рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), кожній людині необхідно споживати від 2,5 до 3 літрів води на добу для підтримки нормального функціонування організму⁶. Відповідно до українського законодавства, військовополонені

⁶ Міжнародне гуманітарне право: посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса: Фенікс, 2023. С. 145.

забезпечуються достатньою кількістю питної води на регулярній основі, що відповідає міжнародним стандартам.

Важливою складовою процесу харчування є залучення військовополонених до приготування їжі. Це включає їх участь у роботах на кухні таборів, а також можливість самостійного приготування їжі в спеціально облаштованих приміщеннях. У житлових приміщеннях таборів передбачено кухонні куточки, де військовополонені можуть готувати додаткові страви або гарячі напої.

Харчування військовополонених проводиться у спеціально відведених приміщеннях, які повинні відповідати гігієнічним стандартам і бути захищеними від зовнішніх впливів. Їдальні у таборах призначені для спільного прийому їжі, що сприяє підтримці належної атмосфери під час харчування.

Висновки. Забезпечення належного харчування військовополонених є однією з ключових умов гуманного поводження з ними, що закріплено міжнародними нормами. Україна, як держава, що дотримується міжнародного гуманітарного права, забезпечує військовополонених харчуванням відповідно до вимог Женевської конвенції та національного законодавства. Раціон військовополонених є збалансованим і різноманітним, враховує фізичні й медичні потреби, забезпечується постійний доступ до питної води, а також можливість самостійного приготування їжі.

Список використаних джерел

1. «Факти ICTV» YouTube.com URL: https://www.youtube.com/watch?v=ugAR0CMJjUA&ab_channel=%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8ICTV (дата звернення: 17.10.2024).
2. Мицька О. І. Правовий статус військовополонених в Україні. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2023. № 2. С. 120–131.
3. Женевська конвенція «Про поводження з військовополоненими» від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 17.10.2024).

4. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2022 р. № 413. *Офіційний вісник України*. 2022. № 31. Ст. 1649.

5. Міжнародне гуманітарне право: посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса: Фенікс, 2023. 236 с.

REFERENCES

1. YouTube.com (2024). «Факти ICTV». available at: https://www.youtube.com/watch?v=ugAR0CMJjUA&ab_channel=%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8ICTV [in Ukrainian].

2. Mytska, O. (2023). «Legal Status of Prisoners of War in Ukraine». *Penal and Correctional System: Yesterday. Today. Tomorrow*. No. 2, 120–131 [in Ukrainian].

3. Geneva Convention «Relative to the Treatment of Prisoners of War» (1949). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text [in Ukrainian].

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022). «On Approval of the Procedure for Detention of Prisoners of War». Resolution No. 413 dated 5 April 2022. *Official Bulletin of Ukraine*. No. 31, Article 1649 [in Ukrainian].

5. Korotkyi, T., Halai, A., Yelihulashvili, M., Zavorotko, I., Pashkovskyi, M., Puzyrnyi, V., & Khendel, N. (2023), «International Humanitarian Law», in Korotkyi T. (Ed.). Handbook for Employees of the State Penitentiary Service of Ukraine, Penitentiary Academy of Ukraine, UGSPL, Phoenix, Kyiv and Odesa, 236 [in Ukrainian].

Tkachenko O., Razumeyko N., Olefir L. Provision of proper nutrition for prisoners of war

This article focuses on analyzing the issue of ensuring adequate nutrition for prisoners of war amid the armed conflict on the territory of Ukraine. Compliance with international humanitarian standards, particularly the 1949 Geneva Convention on the Treatment of Prisoners of War, is a critical aspect of humane treatment for individuals held in captivity. Providing prisoners of war with sufficient, high-quality, and diverse nutrition aims to support their health and prevent diseases associated with nutrient deficiencies. The article examines the regulatory and legal aspects of organizing nutrition for prisoners of war in Ukraine according to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 413, which establishes clear rules for the detention of prisoners of war, including their diet.

Special attention is given to analyzing nutrition standards for different categories of prisoners of war based on their physical condition and workload, including those engaged in heavy labor and those undergoing medical treatment. The article also addresses standards for providing prisoners with drinking water and the organization of three hot meals per day. It explores the specifics of supplying special dietary meals to prisoners with medical needs. Additionally, the article analyzes practical aspects of involving prisoners of war in meal preparation as a means of supporting social connections and adapting to detention conditions.

The purpose of this study is to assess the effectiveness of the existing nutrition system for prisoners of war in Ukraine and its compliance with international humanitarian law standards. The authors emphasize the need to improve the regulatory framework and infrastructural conditions to ensure humane treatment of prisoners of war in accordance with the requirements of the Geneva Convention and recommendations of international organizations.

Key words: *nutrition standards; prisoner of war; Geneva Convention; legal status of prisoners of war; armed conflict; international standards; rules for the treatment of prisoners of war; involvement of prisoners of war in meal preparation.*